

הלאת מחשבת

דיון לעומק בנושאים עיוניים ~ רעיונות והערות ~ בפרשת השבוע

פרשת השבוע "תזריע" (ובו ד' עניינים בביאור הפרשה ופרק "נחשבה")

"מתוך ההפיכה" (סיפור היסטורי מפעים מהעבר הלא רחוק)

פרק ק"ד "מאין יבוא עזרי?"

א) ארבע הערות בענייני ראיית נגעים.

הערה א מפני מה צריכים דווקא לכהן בראיית נגעים?

איתא בפרשה (פר' י"ג פס' ב') **"אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת והוא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים.**

בפרש"י: גזירת הכתוב היא שאין טומאת נגעים וטהרתן אלא על פי כהן.

אע"פ שאמר רש"י דזו היא גזירת הכתוב ואין צריכים לחפש טעם, מכל מקום יש לפשפש קצת בעניין, מה השייכות של הכהן אל נגעים לקבוע עליהם שם טומאה וטהרה, והלא עיקר תפקידם של הכהנים להיות בבית ה' להקריב קרבנות ומנא לן לחדש שגם לעניין הנגעים הם שייכים, לעשות זאת גזירת הכתוב, והלא כבר מצינו דוגמת זה גם לגבי ריבים ובפרשת שופטים נאמר **"ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע"** ובתו"כ מקיש להו אהדדי.

והרי לית מאן דאמר שבריבים יהיו הדיינים רק כהנים וגם אם ישראל בקי בדינים ראוי הוא להיות שופט ודיין, ואמאי לגבי נגעים נקטינן דהוא גזירת הכתוב דרק כהן יכול לטהר ואמאי לא נימא דמאי דאמרו כהן משום דאינהו בקיאים בתורת הנגעים ולפיכך יבקשו תורה מפיהם וגם בקרא כתיב **"יורו משפטך ליעקב"** דבקיאים גדולים היו הכהנים ולפיכך היו מלמדים את עם ישראל, אבל ודאי שלא בא הדבר לשלול את כוח ישראל, וא"כ מאי האי דשללו את כוח הישראל להורות עד שאמרו חז"ל דאם הכהן הוא עם הארץ יאמר לו ישראל את הדין וחייב הכהן לומר אחריו טמא או טהור ורק הוא יכול לטמא או לטהר אבל לישראל אין בזה כל יכולת לטמא?

וכבר עמד בזה בספר "אור החמה" (להגה"ק רבי זונדל קרויזר זצוק"ל) דכל החלטת טומאה וטהרה אין כיוצא בזה בכל התורה, דהרי אף אם הנגע ניכר בעליל שהוא טמא ואפילו אם כבר ראהו הכהן מכל מקום עד שלא אמר בפיו שהוא טמא אין הטומאה חלה עליו, גם אחרי שכבר נקבע אין הטומאה חלה על זה למפרע, הרי שהתחדשה לנו כאן הלכה מיוחדת במינה שהפה המטמא הוא עושה את החלות טומאה ולא הנגע עצמו,

ועל כן נקבע שזה שייך רק בכהנים, שיש להם את הכוח בפה שכן כוח הברכה נמסר לכהנים שרק הם אלו שיכולים לברך את עם ישראל ואין אחר יכול לברך, ובטומאת נגעים מתגלה לנו כוח נוסף שיש לכהנים לקבוע את הדבר, ובזה חלוק הענין מדין ריבים, דהתם אין הריבים תלויים ביד המורה הוראה אלא מעצמו הוא חייב או פטור ומורה ההוראה הוא רק זה שמורה את עצם הדין מה מותר ומה אסור מה פטור ומה חייב, לפיכך אין מקום לומר שזה תלוי רק בכהן, אבל הנגע מהות אחרת לו, שבזה נקבע הדבר, ולפיכך למד בתו"כ שזה תלוי רק בכהן, ודו"ק היטב.

הערה ב' כהן בעל מום לעניין ראית נגעים.

דבר פליאה נמצא באבן עזרא ז"ל דכהנים פסולים אינם יכולים לראות נגעים והדבר תמוה דזו מני"ל? וכי פסול אינו כהן ומפני מה יפסלו לראות נגעים? ואי נימא דהכוונה לחלל אתי שפיר, דחלל הרי הוא כזר ולפיכך אינו בכלל ראית נגעים,

ומרן הגאון רבי מיכל פיינשטיין זצוק"ל רצה לומר פשט בדבריו, דכיון דמצינו בגמ' בזבחים (דף ס"ח ע"ב) דשחיטת פרה אדומה בעי כהונה מידי דהוי אמראות נגעים, הרי לן דבראית הנגע צריכים כהן ראוי ואפשר דבעל מום פסול לשחיטת הפרה, וא"כ אפשר דגם בעל מום פסול לראית נגעים.

אמנם בפשטות לכאורה ישנם שני דיני כהונה דין כהונה של עבודה ודין כהונה של ראית נגעים, ובדיני כהונה של עבודה ישנם תנאים אילו כהנים יכולים לעשות עבודה ואילו כהנים פסולים הם, ברם ראית נגעים לכאורה דינו להחיל עליו שם כהן ומהיכי תיתי להחיל עליו את כל פסולי הכהונה? ובאמת ברמב"ם (פר' ט' מהלכות טומאת צרעת הל' ה') פוסל רק חלל ולא את בעל מום, דז"ל **"חלל פסול לראית נגעים שנאמר אחד מבניו הכהנים בכהונתם אבל בעלי מומין כשרים לנגעים ובלבד שלא יהיה סומא ואפילו באחת מעיניו ואפילו כהן שכהה מאור עיניו לא יראה את הנגעים, שנאמר "לכל מראה עיני הכהן" ובכס"מ הביא שבתו"כ איתא להדיא דבעלי מומין כשרים לראית נגעים. וא"כ מן התימה על אבן עזרא שפסל לכאורה את כל הפסולים ולא נחת לומר דרק חלל פסול, וצ"ע**

למי שראייתו קצרה ברם יש לעיין דאפשר שהכוונה למי שקצר ראות מאד, אבל לא נוכל לומר כן על כל מי שנוקק למשקפי ראייה שהוא קצר ראות מאד, אטו מי שילך מספר נמוך ביותר האם גם הוא התמעט מראיה!! ובפרט שהוא הולך כעת עם זוגיות שמטיבות את ראייתו כאילו ראייתו מושלמת?

ואולי עצם זה שנוקק למשקפיים הבעיה היא כי אין הזכוכיות מראות בדיוק את מראה הנגע ויכול להיות שיעוות את המראה ויכשיר מראה טמא וכן להיפך, ברם בודאי בראיית מראות אין זה חסרון כלל, אף שגם שם יתכן שיטעה באחת מן המראות ושמה יכשיר ח"ו מראה שאינו טהור, והדברים צ"ב.

הערה ד' דין ניהוג נגעים בזמן הזה.

בהקדמת בעל ה"תפארת ישראל" למסכת נגעים מביא הוא שאלה מעניינת שהציג בפני מרן הגאון רבי עקיבא אייגר זצוק"ל בעת היותו יניק וחכים, מפני מה אין כיום ניהוג דיני נגעים בזמן הזה והרי לא תליא בזמן הבית וכפי שפסק הרמב"ם (פ"י מהל' טומאת צרעת הל' ו') דטהרת מצורע נוהגת בארץ ובחוץ לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית. והשיב לו מרן הגרע"א בגודל ענוותו שאף הוא תמה על זה ואין לו על כך מענה המיישב את הדעת.

ברם הגאון האדיר רבי מיכל זילבר שליט"א מביא את דעת הרדב"ז (פ"ז מהל' תרומות הל' ט') שהסיק מדברי הרמב"ם שם שצריכים לכהן מיוחס כדי להחליט על טומאת צרעת, ועל כן אין כיון שאין כיום מיוחס אי אפשר לטמא נגעים כיון שאין לנו כהן מיוחס להחליט בנגעים. וכדבריו נמצא בספר תולדות אדם פ' ו' מרבי זלמה"לה מוואלוז'ין ז"י"ע שמה שכתב הרמב"ם שדין מצורע נוהג אף שלא בפני הבית כל זה מיירי כשישנם כהנים מיוחסים שיודעים להחליט על טומאת מצורע וכיון שכיום אין בינינו כהנים מיוחסים בטלה לה טומאת צרעת, ואיכא עוד תנאי דמסייע להו, המנחת חינוך (מצוה קס"ט) והנצי"ב בהעמק שאלה (סי' פ"ח) שדיני הנגעים תלויים בכהנים מיוחסים וכיון שאין כיום כהנים מיוחסים רק כהני חזקה אין לסמוך עליהם כלל לענין טומאת וטהרת מצורע.

ובראבי"ה (מסכת מועד קטן סי' תת"מ) כותב "הלכות מצורע לא הוזקתי לפרש, דכיון דכהן לא חזי ליה ולא בקיאת למחזי, לא נהגי ביה בזמן הזה כל דיני מצורע, אבל מרחיקין מהם מפני הסכנה. והנה דבר פלא הוא שאין מצויים גם סוגי מראות המצורעים (אמנם יש בתי חולים למצורעים אבל אין זה ברור כלל אם אלו המחלות שייכות לענייני הצרעת אלא הם נגעי עור מסוכנים מאד שמדבקים ביותר ואין להם כל רפואה וכבר פסק הגאון מרן רבי משה פיינשטיין זצוק"ל באג"מ דאין להכניס תפילין לבית חולים כזה כיון שלבסוף כשימותו ישרפו את התפילין נמצא שגרים בהכנסת התפילין לשריפת שמות הקודש) ובטעם הדבר שאין כיום מראות נגעים אפשר להבין זאת על פי דברי

ואם נימא דלדברי האבן עזרא גם למראות נגעים יש איזו סוג של עבודה אף שאינה עבודת הקרבנות הנה קיימ"ל דבעבודה צריכים הכהנים להיות לבושים בבגדי כהונה ואם לאו הווי כזרים, ויש לעיין לפי זה האם כהן שרואה נגעים יצטרך ללבוש בגדי כהונה לצורך כך, דאם לא הייתה זו עבודה פשיטא שאין לו ללבוש בגדים כיון שיש בהם כלאים, אבל אם ישנה הלכה שצריכים לבגדים יש לכהן הרואה את הנגעים ללבוש את הבגדים ואם לאו יש לו דין זר ואין לראיה שם ראית נגע.

וכל זה יש לחקור רק אליבא דשיטת האבן עזרא, ברם לשיטת הרמב"ם דאפילו בעל מום יכול לראות נגעים וא"כ אין לראיה כלל שם של עבודה וממילא אין הוא צריך ללבוש בגדי כהונה לצורך הראיה וכן העלה ב"תפארת ישראל" בפתיחה לנגעים.

ברם יש לעיין מדברי הרמב"ם (פרה פ"א הל' י"ב) וז"ל "והעושה אותה [פרה] לובש ד' כלים של כהן הדיוט ובכס"מ הביא סייעתא (פ"ד מפרה מ"א) שהייתה נעשית בבגדי לבן, וצ"ע דהרי כל החיוב בגדי כהונה בפרה אף שאינה קדשי מזבח הוא מדין דמראות נגעים כפי שביארה הגמ' בזבחים הנ"ל, ואם מראות נגעים עצמם אין צריכים לבישת בגדי כהונה כפי שתפס ב"תפארת ישראל" אם כן לא יהיה חמור הנלמד מן המלמד?

וראיתי ב"באר מרים" (מתלמיד הגר"מ פיינשטיין) שרצה ליישב את שיטת הרמב"ם דכל הילפותא דבעינן שתהיה שחיטה בכהן למ"ד דבעי כהן שוחט ועל זה אמרינן בגמ' מידי דהוי אמראות נגעים.

ברם הרמב"ם אית ליה דשחיטת פרה כשרה בזר (בפ"א מהלכות פסולי המוקדשין) וא"כ מה נלמד ממראות נגעים, וא"כ הא דהצריכו כהנים ביתר עבודות ע"כ דאין זה מכוח ילפותא מדיני נגעים דאי מנגעים לא מצינו חילוק בין עניין אחד למשנהו, וא"כ היאך נחלק בין עבודות הפרה בין עבודת השחיטה ליתר עבודות וע"כ צ"ל דאית לרמב"ם ילפותא אחרת דמינה בעינן לכהנים ואפשר דמהתם גם יליף דבעינן לבגדי כהונה במעשה פרה (ויעיין בקה"י מנחות ס"א אות ד').

הערה ג' ראיית נגעים עם משקפיים.

בספר "איילת השחר" למרן ראש הישיבה רשכבה"ג הגרא"מ ז"י"ע הביא דכהן שיש לו משקפיים אינו יכול לראות נגעים, ויש להבין מאיזה טעם הוא פסול? דהרי בעל מום יכול לראות נגעים לשיטת הרמב"ם ובעל משקפיים לכאורה אינו נחשב כבעל מום, ברם נראה דהדברים בנויים על דברי הספרא "לכל מראה עיני הכהן פרט לכהן שחשך מאורו" (ועיין רש"י על פס' י"ב) ופשוט שאין כוונת הספרא למעט את העיוור שהרי בעינן ראית כהן והרי אינו יכול לראות ומה חידש הספרא? אלא ודאי כוונתו שהתמעט אור עיניו, דס"ד דיוכל לבדוק נגעים על זה דרש הספרא מהריבוי "לכל מראה עיני הכהן" דבעינן שתהיה לו ראייה מלאה פרט

"שעות היום זמני הלילה", ושם ביררתי היטב את כל הענין לאורכו ורחבו מכל צד).

ובאספקלריא פ' בשלח תש"פ לקטתי בס"ד (מדברי הפוסקים ומדילי) ט"ז ראיית פשוטות וברורות מדברי חז"ל שהשעות זמניות ולא שוות, וכעת ארחיב באחת הראיית השייכת לפרשה דידן, ויתבאר עוד שגם מהזוהר יש ראיות רבות שהשעות זמניות ולא שוות (היפך הדעה הרווחת אצל רבים שלדעת הזוהר השעות שוות).

תנן בנגעים פ"ב מ"ב: "אין רואים הנגעים בשחרית, ובין הערבים, ולא בתוך הבית, ולא ביום המעון, לפי שהפקה נראית עזה. ולא בצהרונים, לפי ששעה נראית פקה. אימתי רואין, בשלש, בארבע, ובחמש, ובשבע, ובשמונה, ובתשע, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: בארבע, בחמש, בשמונה, ובתשע" (פ'), אין לראות את הנגעים בתחילת היום ובסופו, שאז אור היום חלש ומראית כהה נראית עזה, וכן אין לראות את הנגע בשעת הצהרונים, שאז אור היום חזק ומראית עזה נראית כהה, אלא יש לראות את הנגע רק בשעות הביניים, שבהם האור בינוני, ופליגי ר"מ ור"י באיזה שעות אפשר לראות, לר"מ אפשר בשעות ג' ד' ה' ז' ח' ט', ולר"י רק בשעות ד' ה' ח' ט'.

הרי מבואר במשנה להדיא שיש שעות קבועות בכל יום שאינם שחרית ובין הערבים ולא צהרונים, אך לפי השעות השוות הרי בחורף שלש שעות הוא רק כשעה אחר הנץ החמה, ובתשע שעות (ארבע שעות אחר חצות) כבר שוקעת החמה, ולכונ"ע א"א לראות את הנגע בשעות אלו, ודוחק גדול להעמיד את המשנה רק בימי ניסן ותשרי שהם ימים שונים.

והנה יש ספר בשם 'משנת ר' נתן', שהוא הגהותיו הקצרות של הגה"ק ר' נתן אדלר זצ"ל על גליון המשניות שלו, שכל הגהה היא כמה מילים ספורות, והג"ר צבי בנימין אויערבך (בעל פי' נחל אשכול על ספר האשכול, המכונה רצב"א) כתב על כל הגהה ביאור ארוך לבאר ולפענח את כוונתו.

ובברכות פ"א מ"ב ביאר רבינו עובדיה מברטנורא ע"פ הרמב"ם שהשעות זמניות, וכתב על זה הגאון ר' נתן אדלר: "וכן בזוהר ומוכח ממשנה", ובביאור הרצב"א שם כתב: "מקומו בזוהר לא ידעתי, וכעת ראיתי בספר מאורי אור שהוא בזוהר פ' ויקהל שהכל נחשב אחר שעות זמניות, ותמה שלא נזכר בפירוש בש"ס שנחשב לשעות זמניות כיון שהוא יסוד תורתנו, ומבלעדי הרמב"ם לא הזכיר מן הראשונים מזה, אך לדעת רבינו מוכח כן ממשנתנו" (ע"ש מה שביאר איך לדעתו מוכח כן מהמשנה בברכות שם, ואכמ"ל בדבריו).

והנה בספר מאורי אור דף מ' ע"ב (על יבמות ע"ב) אכן כתב שמדברי הזוהר פ' ויקהל (קצ"ה ע"ב) מוכח כשיטת הרמב"ם שהשעות זמניות, אך המעיין יראה

הרמב"ן (על פסי מ"ז) "בהיות ישראל שלמים לה, יהיה רוח ה' עליהם תמיד, להעמיד גופם ובגדיהם ובתייהם במראה טוב, וכאשר יקרה באחד מהם חטא ועוון יתהווה כיעור בבשרו או בבגדו או בביתו להראות כי השם סר מעליו" ועל אותו הדרך כתב רבינו בחיי (פסי נ"ח) "כי הנגעים היו אות ומופת על החטא ומורים השגחה גמורה ולא היו עניין טבעי אלא נס גדול. וכן הוא בכוזרי (מאמר ב' אות ס"ב) "כי זה מחוקי השכינה כי הייתה בישראל במעלת הרוח בגוף האדם, מועילה אותם החיות האלוקית ונותנת להם זיו והדר בגופותם ובתכונותם ובמשכניהם, ובעת שמתרחקת מהם מסתכלת עצתם ויתכערו גופיהם וישתנה יופיים, וכשהיא מתרחקת מיחידים נראה על כל איש ואיש סימן התרחק אור השכינה ממנו".

מכל זה חזינן שכל מראות הנגעים הם מעשה ניסים, וכל זה היה בעת שזרח אור ה' על עם ישראל, וכאשר היו כאלו שהיו להם עוונות היו העוונות מחשיכים את האור הגדול ודבר זה היה נותן אות בגוף או בכלי הבית בבגדים או בבתים, כדי שידעו לשוב בתשובה, ברם כיום בחשכת הגלות ובעומק ההסתרה, אין מקום להשגחה כה גלויה, ולפיכך לא מתרחשות מראות הנגעים. ולמסקנא נוכל לומר דאית לן גי' סיבות למה אין כיום נגעים. א) משום דאין כיום כהנים מיוחסים דיוכלו לראות נגעים וכהני חזקה לא הוכשרו בעניין זה (אף שבכל עניין אנו סומכים על כהני חזקה) ב) צריכים בקיאים מיוחדים וכיון אין לנו בקיאות לראות נגעים ולפיכך אין עניין לראות את הנגעים לטמא או לטהר. ג) כל מראות הנגעים היו רק בימים בהם הייתה השגחה גלויה וכל אדם יכול היה לראות במו עינו אם הוא קרוב לה' או חלילה וחס ההיפך, אבל כיום אנו בדור של הסתר פנים וממילא אין אנו ראוים לראות דבר שכל כולו גילוי של השגחה פרטית ודו"ק היטב.

(מהרה"ג החו"ב בעל וברך דוד שליט"א)

ב) ראייה ממשנה בנגעים שהשעות זמניות ולא שוות ובדעת הזוהר בזה

וְרָאָה הַפֶּהָן אֶת הַנֶּגַע בְּעוֹר הַבָּשָׂר (יג, ג)

ידוע ומפורסם בדברי רבותינו הראשונים והאחרונים ששעות היום הנזכרות בדברי חז"ל הם "שעות זמניות" המשתנות מיום ליום בהתאם לאורך היום וקיצורו, ואמנם היעב"ץ ועוד כמה אחרונים בודדים צידדו לומר ששעות היום הם שעות שוות, שהם כעין השעות הנהוגות היום, שאורך כל שעה הוא 60 דקות בכל ימות השנה, 12 שעות נחשבות לשעות היום 12 שעות נחשבות כשעות הלילה, אך הם עצמם כתבו שאין לסמוך ע"ז להלכה, וכבר השיבו האחרונים על כל דבריהם (ולאחרונה זכיתי לפרסם את הקונטרס

"ממדבר מתנה" - עיונים בפרשה (מהרה"ג רבי בניהו כהן שליט"א)

פרשת תזריע – החודש תשפ"ב

ג) בענין חיוב הקרבת פסח למי שאין לו קרקע ובענין אכילת מצה דוחה שבת

א הנה בגמרא (פסחים ג, ב) מובא המעשה אודות רבי יהודה בן בתירה שהכשיל את אותו נכרי שהיה רגיל באכילת פסח. וכתבו התוס' (ד"ה מאליה): "ורבי יהודה בן בתירה שלא עלה לרגל י"ל שלא היה לו קרקע או זקן היה שאינו יכול להלך ברגליו דפטור מפסח כמו מראיה". וידועים דברי המשנה למלך (קרבן פסח א, א) שהעיר על דברי התוס' שאינו יודע מהיכן מקור דבריהם [וראיתי בספר גור אריה יהודה (קונטרס המועדים דיני פסח, סימן ד, אות ז) שהסתפק האם אדם השוכר קרקע חייב בפסח, שאף שבגמרא (ב"מ נו, ב) מבואר ששכירות ליומיה ממכר הוא, אמנם בתוס' (שם ד"ה והאי) כתבו שרק לגבי אונאה שכירות דומה למכר, ואם כן יש לדון לגבי קרבן פסח].

והנה החתם סופר (שו"ת או"ח קכד ד"ה שוב) נשאל על ידי רבי דוד דייטש [בעל האהל דוד רבה של נובומסטא – עיר חדשה] קושיה קשה כברזל, שלפי דברי התוס' שמי שאין לו קרקע פטור מהקרבת קרבן פסח, מפני מה מכשירי הפסח דוחים את השבת לפי רבי אליעזר (פסחים סה, ב), והלא הוא עצמו סבירא ליה (שבת קלא, א) לגבי מצות ציצית ומזוזה שאין דוחות שבת כיון שבידו להפקיר את נכסיו ואז לא יתחייב באותן מצוות. ואם כן אף לגבי קרבן פסח נאמר כן שכיון שבידו להפקיר את נכסיו, שוב אין מכשירי הפסח דוחים את השבת [ובעל האהל דוד כתב את קושייתו בספר חידושי על מסכת שבת (קל, א; כא, א מדפי הספר)].

וכתב החתם סופר שצריך לומר שרבי אליעזר לשיטתו (ערכין כח, א) שאסור לאדם לתת את כל נכסיו, ואם החרים או הקדיש כל נכסיו אינם מוחרמים ומוקדשים, וממילא לא שייך לאדם להיות נקי מנכסיו לגמרי בערב פסח [ומה שאמרו בגמרא בכמה מקומות לגבי אכילת דמאי (ברכות מז, א ועוד) שנחשב אוכל הראוי כיון שיכול להפקיר נכסיו היינו להפקיר עד שלא יהיה לו מאתים זוז, ואין הכוונה שיפקיר לגמרי]. ובמקום אחר בתשובותיו (בתשובה שנשלחה לרבי יהודה אסאד בעל היהודה יעלה, יו"ד שטז ד"ה ומ"ש) מדגיש החתם סופר שאין הקושיה על עיקר מצות פסח, שהרי התורה אמרה בפירוש שמותר לעשות פסח בשבת, ובעל כרחך צריך לומר שכוונת הקושיה היא למה לא לומדים את מצות ציצית ומזוזה ממצות פסח ואומרים שלפי רבי אליעזר מצוות אלו ידחו שבת.

ב. והנה בשו"ת אבני נזר (או"ח שלו, טז) יצא לידון בדבר החדש ולומר שאף שמבואר בגמרא (פסחים ח, ב) שמי שאין לו קרקע אינו עולה לרגל, אין הכוונה שהוא פטור מראיה אלא רק הוא לא חייב לעלות לירושלים. ויישב בזה מפני מה לא נשנה דין זה בריש מסכת חגיגה שנמנו שם כל הפטורים ממצות ראייה [ובאמת שכבר קדמו בסברא זו בעל היעב"ץ בהגהתו הארוכה (פסחים ג, ב) [שנדפסה

שכוונת המאורי אור היא לשעות השוות, וכמו שכתבו גם היעב"ץ ועוד אחרונים שמדברי הזוהר שם מוכח שהשעות שוות, והמאורי אור קרא להם "שעות זמניות", ואזיל לטעמיה בדף כ"ב ע"ב שהאריך שם לתמוה על מש"כ הרע"ב שהשעות זמניות, ונדחק שמה שכתב הרמב"ם שהשעות זמניות כוונתו לשעות השוות (ועיקרי טענותיו של המאורי אור הם כדברי היעב"ץ והמשכנות יעקב, וכבר השיבו האחרונים על דבריהם, וכן הארכתי בזה אני הקטן בקונטרס 'שעות היום וזמני הלילה').

ועל כן אין לפרש שכוונת הגר"נ אדלר לדברי הזוהר פ' ויקהל, שמשם נראה לכא' היפך מדברי הרע"ב (וגם אם יש מקום להשיב על הראיה משם, מ"מ ודאי לא מוכח משם שהשעות זמניות), אלא נראה כוונתו לכמה מקומות אחרים בזוהר שמוכח מהם בבירור שהשעות זמניות, כדלהלן.

ברעיא מהימנא פרשת פינחס (רמ"ג ע"א) איתא: "ובגין דא ויאבק איש עמו עד עלות השחר מאן שחר צלותא דערבית דשיעורה עד בקר דאברהם דאיהי ארבע שעות, וישכם אברהם בבקר בריש שעתא קדמאה בסוף השחר", הרי להדיא שהשעה הראשונה של היום היא "בסוף השחר", וארבע השעות הראשונות הם "בוקר", ולפי השעות השוות דבר זה נכון רק בניסן ותשרי, אך בקיץ ובחורף אין זה כך.

ובזוהר פרשת וישב (קפ"ב ע"ב) איתא: "בגין דהא כד סליק צפרא אברהם אתער בעלמא ואחיד ליה לדינא לקשרא ליה בהדיה ובשירותא דתלת שעי קמייטא נטיל דינא מאתריה לאתערא ביה ביעקב", ובזוהר פרשת לך לך (צ"ה ע"ב) מוכח דזמן התעוררות הדין הוא בשעת הנץ החמה, דאמרו שם: "ושריך בבקר יאכלו ולא בכלי יומא, בבקר ולא בזמנא אחרא דיומא דתניא בשעתא דחמה זורחת ואתיין וסגדין ליה לשמשא רוגזא תלי בעלמא", דהיינו שזמן הרחמים הוא רק בבוקר ולא אח"כ בזמן זריחת השמש.

הרי לנו להדיא דהתלת שעי קמייטא מתחילים בכל יום בעת זריחת השמש (ולפי השעות השוות זהו רק בניסן ותשרי).

ומה שכתב הגאון ר' נתן אדלר על דברי הרע"ב "ומוכח ממשנה", לענ"ד אין כוונתו כמו שביאר הרצב"א שכן מוכח מהמשנה בברכות שם דא"כ היה לו לכתוב "ומוכח מהמשנה" או "ומוכח ממתניתין" (מה גם שהראיה מהמשנה שם לשעות זמניות אינה כ"כ מובנת מאליה, והיעב"ץ רצה להוכיח משם גופא שהשעות שוות), אלא מסתברא לענ"ד דכוונתו למשנה בנגעים שנזכרה לעיל, דמשם מוכח להדיא בבירור שהשעות זמניות, כמבואר לעיל.

להפקיר את כל קרקעותיו ולפטור את עצמו ממצות עשה זו שיש בה כרת. ואם כן קושיה מעיקרא ליתא [ובדרך אגב יש להעיר על קושייתו למה הקשה שיכול האדם להפקיר את קרקעותיו, והלא היה יכול להקשות שיכול כל אדם לצאת מארץ ישראל למרחק גדול, כשם שעשה בן דורתאי (פסחים ע, ב) [ויעוין בשו"ת חיים שאל (ח"א סימן פד) שכתב שודאי שהיה צדיק ואדם גדול], ובעל כרחך שאין זה הוראה לרבים]. ויעוין עוד בשו"ת אבן שתיה (סימן סא ד"ה ולדעתי), ובשואל ומשיב (תליתאה, ג, קסא).

ד) עוד בענין פסח שדוחה שבת

א. הנה הקשו האחרונים (שואל ומשיב רביעאה, א, ה; העמק שאלה ויקהל שאילתא לפורים אות כא) למה לא גזרו חכמים כשחל ליל פסח בשבת שלא לאכול מצה, מטעם שמא יעבירו ד' אמות ברשות הרבים, כמו שמצינו בגמרא (מגילה ד, ב; ר"ה ל, ב; סוכה מב, ב) שגזרו שלא לתקוע בשופר או ליטול לולב או לקרוא את המגילה כשחל זמן החיוב בשבת מחשש שמא ילך אצל בקי ללמוד ויעבירו ד' אמות ברה"ר.

ואין לומר שדוקא במצוות אלו שצריכים לימוד גזרו חכמים, משא"כ באכילת מצה לא גזרו לפי שאינה כוללת אלא אכילה, שהרי ברש"י בסוכה (מב, ב סוף העמוד) כתב: "שמא ילך אצל הבקי ללמוד נענועו או ברכתו". הרי שאף משום הברכה יש לגזור שמא יקח את הלולב אצל הבקי ללמוד כיצד מברכין, וא"כ הכא נמי במצה נגזור משום אותו חשש שמא ילך אצל הבקי ללמוד את הברכה.

והשואל ומשיב תירץ: "והשבתי על פי מה דאמר רבי יוסי (מא, א) יום טוב של חג שחל להיות בשבת ושכח והוציא פטור מפני שהוציאו ברשות ואמרו שם לא שנו אלא שלא יצא בו אבל יצא בו חייב ופריך הא מדאגבה נפיק בי' ומשני כשהפכו. וכתבו התוס' דע"כ ס"ל דמצוות א"צ כוונה דאם לא כן הא מסתם לא נתכוין לצאת בה אלא בהך ע"ש. ולפ"ז כאן דגזרו שמא יטלנו ואף דטרוד בדבר מצוה צ"ל דס"ל דכעת לא טרוד עדיין שהרי לא נתכוין לצאת בה שהרי לא ברך ולזה פירש רש"י שהלך ללמוד הברכה וא"כ לא נתכוין לצאת וא"כ אף שלא הפכו חייב דהרי לא נתכוין לצאת ומצוות צריכות כוונה, ואף אם נימא דמכל מקום הוה טרוד במצוה מ"מ כל שלא נתכוין לצאת דהרי אין יודע ברכתו לא התחיל עדן הכנתו למצוות". ובאמת שזהו תירוץ דחוק.

ב. והגאון הרב ישראל פיקארסקי זצ"ל (בהגדה של פסח עיני ישראל עמוד קיא) יישב על פי דברי הגמרא בחולין (קמב, א) שאם נאמר ששכר מצוה בהאי עלמא איכא אז המצוה עצמה תגן עליו שלא יבוא לידי עבירה. ובספר לב אריה (על המשנה שם) הביא בשם התבואות שור (בספרו בכור שור על מסכת חולין) שכתב דהא דאמרין שכר מצוה בהאי עלמא ליכא היינו דוקא במצות עשה שאין עליה עונש אם אינו מקיימן, אבל במצות עשה שיש עונש כגון פסח ומילה שיש בהו כרת, אז חוזר הכלל שיש שכר מצוה בהאי עלמא, כיון שזה לעומת זה עשה האלהים, והואיל ונענש על ביטולה ממילא איכא שכר בקיומה. וא"כ במילה ופסח שיש בהם עונש כרת נמצא שיש שכר מצוה בהאי עלמא ולא שייך לגזור בהו שמא יעבירו ד' אמות ברה"ר. ובזה מיושבת קושיית התוס' במגילה (ד, א) למה

בספר תשובותיו (ח"א סימן קכז) שהאריך הרבה בדברי התוס'.

ולפי דבריו יש ליישב את קושיית החתם סופר בפשיטות, כיון שאף לאחר שיפקיר כל קרקעותיו עדיין תישאר לו מצוה להקריב קרבן פסח, אף שלא יהיה מחויב, אכתי שייך לומר שמצות ההקרבה תדחה את השבת. אמנם בספר גור אריה יהודה (שם אות ב) הסתפק בסברא זו האם אדם שמקיים מצוה אף כשאינו מחויב יכולה אותה מצוה לדחות את השבת. ויש הרבה מה לדון בדבריו, ואין כאן מקומו.

אמנם יש לעיין הרבה בדברי החתם סופר, חדא מנין לנו לדמות הפקר להקדש וחרם, והלא בגמרא בערכין מדובר על חרם והקדש ולא על הפקר, ואף שבהמשך הגמרא אמר שם רבי אלעזר בן עזריה שאם להקדש כך ק"ו שצריך אדם לחוס על נכסיו, עדיין לא מבואר שם בפירוש שאם הפקיר אינו מופקר [ויעוין בליקוטי הערות על החתם סופר (או"ח שם, עמוד רז, אות ח)].

ועוד קשה שמפני מה נחשבת הפקרת קרקעותיו כהפקרת כל רכוש, והלא אפשר שיש לו עוד הרבה רכוש של מטלטלין ואבנים טובות ומרגליות, ואין הוא נשאר נקי מנכסיו, ומה ענין זה לדברי רבי אליעזר שאסור להקדיש את כל רכושו.

ג. אלא שעיקר הקושיה של בעל האהל דוד צריכה עיון, שהנה על עיקר דברי התוס' כבר תמהו האחרונים (שאלת יעבץ שם): "וכי יש לך אדם בישראל שאין לו חלק בארץ, ואפילו אין לו עתה שמכר אחוזתו או שמכרו אבותיו, הרי חוזרת לו ביובל וגוף הקרקע בחזקת בעלים הראשונים עומד לעולם, ולוקח אינו אלא אוכל פירות עד שעת היובל, והרי אני מקיים בו ולא יחמוד איש את ארצך מאחר שיש לו עיקר קנין בקרקע, ותו קשיא נמי איפכא למאן דאית ליה קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי, וס"ל נמי האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל, א"כ אי איתא לדרב אמי [שמי שאין לו קרקע פטור] לא מצאנו ידינו ורגלנו בבית המדרש, דאינו עולה לרגל אלא חד בר חד עד יהושע בן נון, א"כ תמה על עצמך מי הוא החייב ומי הוא הפטור".

ואף שעל קושיא זו ידועים דברי הגר"א (דברי אליהו הוספות, עמוד צה) שכתב: "קשה מתוס' ב"ב (מד, ב ד"ה דלא) דאיתא שם דאין לך אדם מישראל שלא יהי' לו ארבע אמות קרקע בארץ ישראל, אכן יבואר ע"פ דבריהם ז"ל סנהדרין (צ, ב) לענין מתים שהחיה יחזקאל שהם היו מבני אפרים שמיהרו את הקץ ויצאו ממצרים, וחקרו חז"ל אם הולידו בנים אח"כ, עמד ר"י בן בתירא על רגליו ואמר אני מבני בניהם ע"ש, חזינן מזה כי רבי יהודה בן בתירא היה מבני אפרים שיצאו קודם יציאת ישראל ממצרים, וזאת ידוע שלא נטלו חלק בארץ רק אלו שיצאו ממצרים בזמן שיצאו כלם בימי משה רבינו ע"ה וא"כ רבי יהודה בן בתירא שהוא היה מבני בניהם של בני אפרים לא הי' לו חלק בארץ, וא"ש דברי התוס' בפסחים שלא עלה לרגל מפני שלא היה לו קרקע".

על כל פנים יהיה איך שיהיה, ברור הדבר שהתוס' לא התכוונו לומר שכל אדם מישראל שיפקיר את קרקעותיו יפטר מיד ממצות פסח, ובפרט שמסתבר שיהיה אסור

פטורות. וי"ל, כיון דמיום השמיני והלאה אין לה הפסק לאו זמן גרמא הוא. וא"ת אכתי מצות עשה שהזמן גרמא הוא, דאין מלין אלא ביום כדאיתא בפרק הערל, וי"ל דאיתא כמ"ד התם דמילה שלא בזמנה נוהגת בין ביום בין בלילה.

ודבריהם צ"ב מה שהקשו דמילה משום שהיא ביום השמיני יחשב זמן גרמא, והלא אין זה אין זה עיכוב או סיבה מצד הזמן, ואין הזמן דיום השמיני מחייב המצוה, שהרי מילה נוהגת בכל זמן, וכ"כ התור"י וז"ל, מיום השמיני לא קשה שאין היום קבוע וידוע בשנה, עכ"ל.

וביאר בדברי יחזקאל (סי' מה) דמבואר דעת התוס' דס"ל דכל מצוה שיש זמן לקיומה, חשיב זמ"ג, ולזה אהני תירוצם דכיון דמיום השמיני והלאה אין לו הפסק לאו זמן גרמא הוא.

וביאר שם דזהו דנקטו התוס' דלמ"ד דלעולם אין מלין אלא ביום דמשו"ה חשיב זמ"ג, והנה התור"י דתירץ קושיא זו, וכפי שביאר שם דבריו, דמצות האב להתעסק במילת בנו הוא בין ביום ובין בלילה, ואמנם א"א לו לקיים המצותו מילה בפועל, ולהכי הו"א דאשה מחויבת בזה כהאב.

והתוס' לשיטתיהו הא לא ניחא להו בזה, דס"ל דכל שא"א לקיים מצות מילה בפועל אלא ביום, אזי גם במצוה שמחויב בה האב יש זמן למצותו, שהוא ביום ולא בלילה, וחשיב זמ"ג, ולא אכפ"ל שאין הזמן גורם בעצם מצותו, אלא דעכ"פ יש להמצוה זמן.

ושיטת התוס' מתבארת עוד בהא דתנן שם לו, א הסמיכות והתנופות וכו' נוהגים באנשים ולא בנשים, הק' התוס' (ד"ה הקבלות) אמאי איצטריך קרא בגמרא לאעוטי נשים תיפו"ל דכולהו מ"ע שהזמן הוו שהרי אינן נוהגות אלא ביום כדכתיב "ביום צותו להקריב קרבניהם" (

לא גזרו חכמים שאין למול בשבת מטעם גזירת שמא יעבירו.

והנה בגמרא בסוף פסחים (קכ, ב) אמרינן שמצה הוקשה לפסח ונאכלת עם הפסח, וא"כ יש לומר שהוא הדין לגבי הכלל של שכר מצוה שכיון ששייך במקום שיש עונש בהאי עלמא, שגם בזה הוא כמו הפסח, וממילא אף באכילת מצה אין חשש שמא יבוא לידי מכשול של העברת ד' אמות בשבת.

אבל דברי הגאון זצ"ל קשים לכאורה שהיך מצינו עונש לגבי מצה. והרי פשיטא שאין כרת על ביטול אכילת מצה שזהו דוקא בפסח ממש ובעל כרחך שלגבי זה לא הוקשו אהדדי. אמנם נראה ליישב את כוונת הגאון על פי דברי המשך חכמה (להלן יב, יז) על הפסוק "ושמרתם את המצות", שכל מקום שנאמר בו שמירה דומה ללא תעשה. וא"כ בביטול אכילת מצה איכא ענין של לא תעשה ג"כ ועל זה ודאי שייך עונש, וממילא יש כאן שכר למצוה, ושוב אפשר לחזור לכלל שאין חשש שיבוא לידי איסור.

אמנם היותר נראה ליישב שכיון שפסח נאכל בחבורה, בני חבורה זריזים הם ואחד מזכיר לחבירו, ועל כן לא חששו חכמים בזה. וזהו כעין תירוץ הנצי"ב שתירץ: "דכיון דטעון הסבה אי אפשר לצאת מביתו למקום אחר, ובאמת כן היה המנהג לפנינו, דעמי הארץ היו מעמידין עם תלמידי חכמים שיבואו לבתיהם ללמדם סדר הלילה, כמבואר ברי"ף (פסחים כז, א – כז, ב ברי"ף), ומשום הכי לא היה מקום לגזור".

מהגאון בעל "גינת אגוז" שליט"א

ה) פטור אשה ממילת בנה וממצות עשה

שהזמן גרמא

[בסמיכה, ביכורים, קידוש לבנה, ספירת

העומר וציצית]

וביום השמיני ימול בשר ערלתו (יב, ג)

א) ביבמות דף עב פליגי תנאי לת"ק דברייתא לעולם אין נימולין אלא ביום, ואפילו מילה שלא בזמנה, וראב"ש אומר בזמנו אין נימולין אלא ביום, ושלא בזמנו נימולין ביום ובלילה.

ובתוס' כאן וכן בקידושין כט, א אהא דיליף דאשה אין חייבת למול את בנה דכתיב "כאשר צוה אותו אלהים" אותו ולא אותה, הקשו (שם ד"ה אותו) וז"ל, וא"ת למ"ל קרא, תיפו"ל דמ"ע שהזמ"ג הוא שנימול בשמיני ללידתו, ונשים

7
תמה דהלא אין המצוה תלוי בהזמן, אלא
בחידושה של לבנה, רק שזה אינו אלא תחילת
החודש.

וכבר האריך בסברא זו הטו"א (מגילה כ, ב) בהא
דשנינו במתני' ביכורים פ"א מ"ה דאשה ועבד
מביאין ביכורים ואינן קורין שאין יכולין לומר
אשר נתת לי, וקשה, דהא תנן בפ"א דמהחג ועד
חנוכה מביא ואינו קורא ומחנוכה ואילך אינו
מביא כלל, כדתניא בספרי ומייתי לה בפסחים לו
מקרא דכתיב אשר הביא מארצך כל זמן שמצויין
על פני ארצך שלא כלו לחייה מן השדה, וא"כ ק'
אמאי אשה ועבד מביאין ביכורים הא הו"ל מ"ע
שהזמ"ג, שאין מביאין אחר חנוכה, וגם מצות
הקריאה נמי הזמ"ג שאין קורין אלא מן העצרת
ועד החג, וא"כ תיפו"ל משום הא.

אלא כ' הוכיח הטו"א דלא מיקרי מ"ע שהזמ"ג
אלא מצוה שאינו נוהג בכל זמן מצד עצמו כמצוה
שיש ימים מיוחדים למצוותן, או שאינו נוהג
בלילות אלא בימים מגז"כ, אבל הא דמן חנוכה
ואילף אינה זמן הבאה אינו מצד עצמן של הימים
שגורמין שאינם בני הבאה, אלא מפני שאין
מצויין אז על פני השדה, והיינו שלא פטרן הכתוב
מן ההבאה מצד עצמן של הימים רק מטעם זה,
ואילו היום מצוין מן ההבאה מצד עצמן של
הימים רק מטעם זה, ואילו היום מצויין עוד על
פני השדה הי' אז זמן הבאה. וה"נ הא דמן החג
אינו זמן קרייה אינו מצד עצמן של הימים, אלא
דרחמנא אמר ושמחת בכל הטוב דהיינו בזמן
שמחה כדאמר בפ"ג דפסחים, וזה אינו אלא
בזמן קצירה ולקיטה שאדם שמח במעשיו, ואילו
היו זמן קצירה ולקיטה גם אחר החג אזי זמן
הקריה היה גם בימים אלו, הלכך לאו מ"ע
שהזמ"ג הוא.

ויקרא ו,) ובהמשך דבריהם העמידו ושיינתם גם
על סמיכה, ומנחות צג, ב (ד"ה ידו) ביארו
קושייתם לענין סמיכה, וז"ל, ולמה לי קרא
למעוטי נשים מסמיכה תיפו"ל דמ"ע שהזמ"ג
אם תכך לסמיכה שחיטה דאורייתא, כדאמר בפ'
כל הפסולין (זבחים לג, א) דאפילו סמך בסוף
הלילה תיכף לעמוד השחר צריך לשחוט עדיין את
התמיד תחילה שלא יהא דבר קודם קודם לתמיד
וכו', עכ"ל. והיינו דאף דסמיכה לאו עבודה
הצריכה יום מצד עצמה, מ"מ כיון דתיכף
לסמיכה שחיטה אין זמן סמיכה אלא ביום,
והו"ל זמן גרמא.

ובחי' הגרעק"א תמה ע"ד התוס' בזה"ל, ואני
בער לא אדע דמנ"ל לרבותינו בעלי תוספות לומר
דזה מקרי זמ"ז, דהא אין המניעה מצד לילה,
אלא דכלל הוא דסמיכה יהיה תיכף לשחיטה,
וזהו גם ביום, ובלילה א"א לסמוך לשחיטה, וגם
ביום בלא תיכף לשחיטה ליכא סמיכה, וצלע"ג.

והנה הגרעק"א בקושייתו דכל שאין המניעה
מקיום המצוה אינה רק מפני שא"א לקיימה
בפועל, ותמה ע"ד התוס' שנקטו דסמיכה חשיב
זמן גרמא, דכיון דתיכף לסמיכה שחיטה ואין
שחיטה אלא ביום, הו"ל זמן גרמא. מבואר דנקט
דגדר מ"ע שהזמ"ג הוא כשהמניעה מקיום
המצוה בכל זמן היא מצד הזמן, וכגון לילה,
ולענין סמיכה אינו כן.

ודעת התוס' מבוארת דגם כשאין קביעת הזמן
מצד עצם הזמן, רק דמציאות א"א להמצוה
להתקיים בזמן מסוים, גם זה נחשב זמ"ג, דזמן
קיום מצות סמיכה הוא ביום ולא בלילה.

(ב) ומצינו עוד בד' האחרונים שעמדו בדבר זה,
לחקור בפטור זמן גרמא, דהנה המג"א ס"י תכו
כ' דהא דנשים פטורות מקידוש לבנה משום דהוי
מ"ע שהזמ"ג, ובהגהת חכמת שלמה להגרש"ק

אף שלא נקבע הזמן אלא מצד המציאות המחויבת לקיום המצוה, ולא מצד הזמן בעצמותו, מ"מ כל שיש זמן מסוים להמצוה, הוי בכלל מצוה שהזמן גרמא.

וכך מבואר עוד בדעת המג"א, דהנה המשני"ב סי' יחס ק"ז כי דהמתעטף בצית בין השמשות משמע במג"א דמותר לברך עד צאת הכוכבים, וטעמו דהלא בציצית לא כתיב רק וראיתם אותו, משעמ כל זמן שנוכל לראות, עכ"ד, והיינו דאף דביה"ש הוי ספק לילה, והרי חיישינן להשיטות דלילה לאו זמן ציצית, מ"מ כיון דאין הלילה מצד עצמו אינו זמן הציצית, אלא דמשום דבעינן וראיתם אותו, זמן שנוכל לראות לכך אין הלילה זמן ציצית, והלכך ביהמ"ש אף דהוי ספק לילה, מ"מ הוי זמן שאפשר לראות, ולכך הוי זמן ציצית ומברך עליה.

ג) והנה העירו דלפי"ד הטו"א ודעימיה דהיכא שאין עצם הזמן גורם לאו חשיבא זמ"ג, הלא לפי דבריו שאין הזמן גורם, רק שאינו יכול לראות הציצית בלילה, ואיך חשיבא מצות ציצית בכלל מ"ע שהזמ"ג.

אכן דעת המג"א לשיטתו תתבאר היטב דס"ל דגם כשאין הזמן נקבע מעצד עצמותו של הזמן, אלא שבמציאות אין קיום המצוה אלא בזמן מסוים הוי זה בכלל מ"ע שהזמ"ג, ושמעתי להביא אסמכתא לדבריהם, מהא דאיתא בברכות כ, ב דנשים חייבות בברכת הזמן, ופריך פשיטא, ומשני מהו דתימא הואיל וכתוב "בתת ה' לכם בשר בערב לאכל ולחם בבקר לשבע" כמצות עשה שהזמן גרמא דמי קמ"ל, ע"כ, והלא ודאי אי"ז זמן רק בקיום המצוה בפועל ולא נאמר במצות הגבלת זמן, והו"א דחשיב זמ"ג.

ד) אמנם יש להעיר טובא בדעת התוס' דלכאוי סתרו משנתם בזה, דבדף לד, א (ד"ה ותפילין

אם החינוך במצות ביכורים (צא) כ' ונוהגת מצוה זו בזכרים, ועי"ש הגהות משל"מ שתמה עליו ממתני' דנשים מביאין רק שאינו קורין, וכי דצ"ל דאינם מביאין רק מדרבנן, ובמנ"ח כ' דאפשר דדעת החינוך דהוי ביכורים מ"ע שהזמ"ג כיון דאינו מביא רק עד חנוכה, וציין לטו"א שדין בזה.

עוד מצאנו נידון סברא זו בביאור ד' הרמב"ן שכי (סוף לב, ב) דהך התנא דקחשיב מ"מ שאין הזמ"ג שייר טובא, מורא וכבוד, ביכורים, חלה כיסוי הדם ראשית הגז, מתנות, ספירת העומר וכו', והרי דבר זה שמנה כאן מ"ע דספיה"ע הוא מופלא ותמוה לכאוי איך יתכן לומר דהוי מ"ע שלא הזמ"ג וכמו שכי בהדיא הרמב"ם (פ"ז מתמידין ומוספין הכ"ד) והחינוך (מ שו) דהוי מ"ע שהזמ"ג.

ובדברי יחזקאל (סי' מה אות ד) כ' בביאור ד' הרמב"ן דס"ל דהא דמונין מיום ט"ז בניסן אינו מצד עצם הזמן שהוא המחייב במצוה דספיה"ע כמו ט"ו בניסן דמחייב במצה אלא משום דכתיב בקרא וספרתם לכם מיום השבת מיום הביאכם את עומר התנופה וגו' ואילו היה זמן הבאת העומר ביום אחר ג"כ הוי מחייבין בספירה, נמצא דמה שספיה"ג יש לה זמן אינו מצד הזמן בעצמותו, וכה"ג לא חשיב זמ"ג.

הא קמן סברא זו במצוה שיש לה זמן אך אינו משום עצמותו של הזמן, רק דמחמת דיניו והמציאות של קיום המצוה יאן קיומה אלא בזמן הקבוע לה, כגון לענין ביכורים וקידוש לבנה וספיה"ע לדעת הרמב"ן, דנו אחרונים דלא חשיב זמ"ג, ונחלק בזה המנ"א דכי דקידוש לבנה חשיב זמ"ג, ויתכן דכן דעת החינוך במצות ביכורים, דגם זה בכלל מ"ע שהזמ"ג, והיינו, דכל שיש זמן קבוע להמצוה ואינו מתקיים בכל זמן

השביעית היא גרמה איסורין, והוי מ"ב שהזמ"ג כמו ציצית, ע"ש.

אכן נראה בס"ד ביאור ד' התוס' הא דחשיב ציצית מ"ע שהזמ"ג, דכיון דכסות המיוחדת ליום הוא החייבת בציצית, ואם ייחד כסותו ללילה תפטר מציצית, נמצא דלבישת כל יום ויום חיובו תלוי במה שהבגד הוא כעת בגד של יום, ובעת הלבישה תלוי אם הוא מיוחד עדיין ליום או לא, וא"כ היום של עכשיו הוא הגורם. אמנם בפירות שביעית דכיון שגדלו בשביעית חל עליהם דיני שביעית לעולם, לא חשיב זמ"ג. (והראני שכי כע"ז הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בקובץ מוריה).

ולפי"ז נפקא לן דגם לד' התוס' דהזמ"ג דציצית נקבע מחמת שהזמן הוא שגורם החיוב, לאו היינו רק הגבלת זמן שנאמר בהציווי לקבוע דין הבגד, אלא שייכת היא עם לבישתו בפועל שלבישת כל שעתא צריך שתהא בהעמדת הבגד לכסות יום, וזה חידשו התוס' דכשיש בלבישה מה שגורם החיוב שתלוי בזמן הוי בכלל זמ"ג.

(ו) שו"ת על הפרשה.

מאת: הרב שר שלום עפג'ין הלוי מח"ס סדרת דובר שלום.

לע"נ הטהורה של מרן רשכבה"ג הגאון המופלא מורינו שמריהו יוסף חיים קנייבסקי זצוקללה"ה זיע"א.
פרשת תזריע.

אָשָׁה פִּי תִזְרִיעַ. (פי"ב, פ"ב).

שאלה: מדוע פרשת תזריע קודמת לפרשת מצורע.

תשובה: (א) יש לומר דיותר תדיר שאשה תלד ממה שאיש להיות מצורע. ועוד יש לומר משום הכי הקדים תזריע למצורע דעיקר הצרעת בא כשמשמש עם אשתו נדה כדאמרין בגמרא. ועוד יש לומר דאשה היא כמו קרקע עולם שמצמחת מה שזורעים בה והאדם מקרקע עולם נברא לכן כתב באשה כי תזריע וילדה זכר כלומר שהזכר נברא מן האשה שהיא קרקע עולם וקל הבין: (שפת"ח ריש תזריע).

(ב) כי כידוע הנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא כדי שיתמסרו לחינוך הבית ולתורת הבעל שיוכל לעסוק בה והכל בזכות האשה וגם תחיית המתים בזכותה כי ע"י תורה יש טל חיים והיא עמלה בזה וזהו אשה כי תזריע כי אם מזריעה שהולד יהיה לתורה כי אז יש לה זכר וקיום וזוכה לבחינת יום השמיני ממעל לטבע לתחיית המתים וע"ז מחלישה את הקליפה כי בלידה גורמת השפעות טובות ולהיפך רעות באות באם היא חפצה רק בבנים ותו לא כי כוונתה אינה לשם שמים כמו שמצינו אצל [אלישע בן אבויה המכונה] אחר ולכן תזריע קודם מצורע

וציצית) הק' היכי חשיב ציצית מ"ע שהזמ"ג הא כסות יום שלבשה בלילה חייבת בציצית, ותי וז"ל, ואור"י כיון שחיובו תלי במה שהזמן גרם לבשיתה ביום, יש לה ליחשב זמן גרמא, שהזמן לבישתה גורם החיוב, והיינו דכאן דמה שגורם החיוב בציצית הוא מה שהוא כסות שלובשין אותו ביום, [ובכסות זוחייב גם בלילה], נמצא שהזמן הלבישה ביום הוא גורם החיוב, ולכך חשיב זמ"ג שזמן הלבישה הגורם את החיוב הוא ביום ולא בלילה.

ובדבריהם אלא מבואר דלא תלי ביקום המצוה בפועל, שהרי ובדבריהם אלו מבואר דלא קיום המצוה הוא בכל זמן, בין ביום דין בלילה, רק דכיון דמה שגורם החיוב הוא הזמן דיום חשיב זמ"ג, אף דקיום המצוה בפועל אינו שייך להזמן, ואיך יעלו דבריהם אלו בקנה אחד עם המבואר בדבריהם דתלי בקיום המצוה בפועל, אם הוא בזמן מסוים חשיב זמ"ג, ולכך כשיש זמן לקיום המצוה גם כשאין הזמן בעצם המצוה.

דבשלמא אי זמ"ג הוא כשנאמר בהמצוה הגבלת זמן, א"כ אפשר לחידוש זה דגם כשהגורם לחיוב המצוה תלוי בזמן, יש כאן הגבלת זמן בהמצוה, אבל אי תלוי בקיומה בפועל מה מקום יש להקבלת זמן בגרימת החיוב שאינה שייכת כלל עם מעשה קיום המצוה,

והנה במנ"ח (מ' פד) הקשה אמאי נאסרו נשים באיסור סחורה בפירות שביעית הא הוי מ"ע שהזמ"ג, ותי' דהואיל וחל בפירות קדושת שביעית ולעולם הם בקדושתן, גם בשאר השנים כיון שגדלו בשביעית, לא הוי זמ"ג. אך הק' לפי"ד התוס' דאף דכסות אם חייבת אף בלילה מ"מ חשיב זמ"ג הואיל ולבישת היום גורמת החיוב, א"כ לגבי פירות שביעית נמי הלא השנה

שאלה: כיוון שצרעת סימן טומאה הוא מדוע כשכולו הפך לבן וכסתה את כל בשרו הוא טהור הלא היה צריך לטמאתו יותר כיוון שכעת כל גופו מנוגע.

תשובה: (א) ביאר החפץ חיים עונשו של המצורע בדד ישב מחוץ למחנה וזה עמ"נ שישב בתשובה ולבבו יכנע ושב ורפא לו כל זה זקוק המצורע בעת שלא הפך כל בשרו לצרעת ורק נראה הנגע זעיר שם זעיר שם ואז יכול לחשוב המצורע אולי מקרה הוא בלתי טהור אבל כאשר כל גופו הפך לבן כבר נשבר לבו בקרבו עד כדי כך שאינו זקוק לשלוח וההכנעה כיפרה לו טהור הוא מעין זה ביאר ר' שלמה קלוגר בספרו אמרי שפר. (הו"ד באוצרות תורה ח"ג עמ' קנ"ג). אמנם מדברי הרמ"א בתורת העולה סי' ג' אות ס"ז משמע לא כדבריו אלא כאשר כולו הפך לבן סימן שאדם זה טמא טומאה חמורה ומה שאמרה התורה טמא הוא היינו דכיון שכל טעם הסגר המצורע הוא מחשש שמא ילמדו בני אדם ממעשיו הרעים זה שייך רק כשאין כל גופו מנוגע ויכול הוא להסתיר את מקום נגעו ויחשבו שאדם כשר הוא ויחטיא אחרים אולם כאשר כל גופו מלא נגעים מפני מידותיו המושחתות לא הוצרך הכהן להסגירו כיון שטומאתו ידועה לכולם וישמרו ממנו ולא ילמדו ממידותיו הרעות והיו כאחד משאר האפיקורסים שהם בעולם ואין למדים מהם ומה שאמר כולו הפך לבן טהור הוא היינו הנגע טהור ואין צורך בהסגר כשאר מצורעים אבל האדם עצמו טמא משוקץ ומתועב. (שם).

והתגלח ואת הנתק לא יגלח. (פי"ג, פל"ג).

שאלה: מדוע אות גימ"ל דוהתגלח גדולה.

תשובה: (א) להכשירו להתגלח בכל אדם ואפילו בגוי. (מדרש החפץ כת"י).

(ב) לפי שאותו גילוח היה בטהרה. (בתי מדרשות עמ' תפ"ד בשם מדרש ר' עקיבא בן יוסף).

(ג) אמרו חז"ל לפיכך נקראו ראשונים סופרים שהיו סופרים כל האותיות שבתורה שהיו אומרים וא"ו {ויקרא יא-מב} דגחון חציין של אותיות של ס"ת וכו' והתגלח של פסוקים {תהילים פ-יד}. ע"כ. {קידושין דכ"ט ע"ב}.

(ד) לרמז ששלשה לויין נדחים בתגלחתו שער זקנו ואף אם הוא כהם דכתיב בו לאוי יתירה ונזיר והויא ג' לאויין כולם כולם דוחה אותן תגלחתו דמצורע ופשוט. (משך חכמה).

(ה) גימ"ל גדולה שג' צריכים גילוח גדול בכ"מ שיש בו שער. נזיר ומצורע ולויים: (בעה"ט).

והצורע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים וראשו יקרה פרוע ועל שפם יעשה וטמא טמא יקרא: (פי"ג, פמ"ה).

שאלה: למה גזר על המצורע שיש בדד ובגדיו יהיו פרומים וראשו פרוע והוא עצמו קורא טמא.

תשובה: אמרו חז"ל אתה מוצא על שלש עבירות הצרעת נדבקת לבריות מקנאת הבל [לשוה"ר] כמו שנעשה במרים מחמת עושר כמו שנעשה בגיחזי מגובה את עצמו [המתגאה בגאוה] כמו שנעשה בעזיה לפיכך גזר המקום על המצורע שיהא בגדיו פרומים וראשו פרוע כנגד חמדת העושר וכנגד הגאוה יקרא לעצמו טמא וכנגד קנאת ההבל שאמר דברים על חבירו שלא כן בדד ישב מחוץ למחנה כמנודה וחשוב הוא כמת שנאמר אל נא תהי כמת. (מדרש תדשא).

זאת תורת נגע צרעת כגד הצמר או הפשתים או השתי או הערב או כל פלי עור לטהרו או לטמאו: (פי"ג, פנ"ט).

שאלה: מדוע סיימה התורה בלשון טומאה ולא בטהרה.

כי אם אין כוונה טובה בזריעה אזי הבן הוא חוטא ומוציא רע ובעל גאוה וכל תיקונו לישב מחוץ למחנה ושם יכנע ויעסוק בתורה ושב ורפא לו. (פחד דוד).

(ג) לפי שכבר התחיל בפרשת תזריע מענין המצורע סמך לו את פ' המצורע [ובטעם שהאריכה תורה בתורת המצורע לפי שאמרו חז"ל [ערכין דט"ז] שבעוון לשה"ר נגעים באים על האדם וכידוע שקשה שנאת חנם כנגד ע"ז ג"ע וש"ד וזה מצינו בערכין דט"ו ע"ב גבי לשה"ר – הקדמת הח"ח] הלכך האריכה התורה להורות חומרתו של לשה"ר עד כמה דיניו והלכותיו רבים לטהר החוטא בו. (כנלע"ד).

וביום השמיני ימול בשר ערלתו: (פי"ב, פ"ג).

שאלה: מדוע נימול דווקא ביום השמיני.

תשובה: כי אז נתעכל דם הנדות הטמא אשר ממנו נזון הולד במעי אמו, וטהר הולד להכנס בברית קדש: (ספורנו).

שאלה: מדוע פסוק זה מתחיל ומסתיים באות ו"ו.

תשובה: ו' בגימטריא שש וביחוד הם שתיים עשרה רמז למה שאמרו חז"ל קטן נימול לשמנה לתשעה ולעשרה ולאחד עשר ולי"ב לא פחות ולא יותר. (אור משה).

אדם פי יקרה בעור בשרו שאות או ספחת. (פי"ג, פ"ב).

שאלה: בערכין [דט"ז ע"א] איתא א"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן על שבעה דברים נגעים באין על לשון הרע ועל שפיכות דמים ועל שבושת שוא ועל גילוי עריות ועל גסות הרוח ועל הגזל ועל צרות העין. ע"כ. ומה דין המתגאה בדברי תורה.

תשובה: אדם כי יהיה בעור בשרו שאות סופי תיבות תור"ה לפי שאמרו חז"ל שהנגעים באים כעונש על גבהות רוח שנאמר שאת מרמז לנו הפסוק שאפילו אם מתגאה בדברי תורה ג"כ באים נגעים. (חסד לאברהם).

שאלה: מדוע אין נגעים בזמן הזה.

תשובה: (א) כל מראות נגעים המתראות בעור כל בשר איש חטאת האדם אשר לא תעשינה ואשם הן הנה כוחות הטומאה המתגלים חוצה ובזה מצאנו ראינו טוב טעם אל תואר אדם האמור אצל נגעים אדם כי יהיה בעור בשרו וכו' כמאמרם ז"ל [ע"ז ד"ג] אתם וכו' ואין מכחישי ה' קרויים אדם רק שלומי אמוני ישראל כי הוא למעלה מתואר אנוש או גבר או איש ואיך יכנהו הכתוב על איש צרוע אשר הוא טמא ונמאס אך אין זה כי אם שכח טומאת עון אשר חטא על הנפש הוא המתראה ע"כ במכחישי ה' אשר עיקרן טומאה אין כח טומאת העון עושה בהם רושם כי מין במינו אינו חוצץ וגם בישראל עצמן אין רישומן של כחות טומאה ניכר אם לא בזמן אשר היו שלמים וטובים שהיתה קדושתן דוחה הטומאה חוצה משא"כ בזמן הזה עיי"ש. (תורת משה לאלשיך הק').

(ב) איתא בספר שמירת הלשון של הגאון בעל הח"ח מביא שם מבעלי המקובלים כי עתה אי אפשר להיות כך העונש מהנגעים על עונות שמנו חז"ל כי בזמן שהיה בהמ"ק קיים היה להמצורע תיקון מהצפרים ושאר דברים הנעשים לו אבל עתה שאין לנו ביהמ"ק וא"כ יהיה המצורע בלא תיקון ע"כ עשה הבורא עניין אחר שהחליף העונש מהנגעים על שארי צרות וגזירות הנעשים בעולם כמו שבעוונותינו הרבים רואים את כל זה בעינינו וכו' עיי"ש. (אהל אברהם [גורדון]).

וראה הפהן והנה כספה הצרעת את כל בשרו וטהר את הנגע פלו הפך לכן טהור הוא:

תשובה: לפי שכתוב למעלה וכבס שנית וטהר אמר תחילה לטהרו להסמיך טהרה לטהרה. (לקח טוב).

וְאִישׁ פִּי יִמְרָט רֹאשׁוֹ קִרְתָּהּ הוּא טְהוֹר הוּא: (פי"ג, פ"מ).

שאלה: מדוע לא הזכיר קרה באשה.

תשובה: לפי שאין ראשה נקרה. (חזקוני).

וְהוּבָא אֶל אֶהְרֵן הַפְּהֵן אוֹ אֶל אַחַד מִבְּנֵי הַפְּהֵנִים: (פי"ג, פ"ב).

"נחשבה" – הגאון מורנו רבי יחואל הלוי נוביק שליט"א תזריע תשפ"ב

רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל

אשה כי תזריע, וברש"י, א"ר שמלאי כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף במעשה בראשית, כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף.

ויש להבין מהי המעלה המיוחדת בכך שיצירתו של האדם היא אחר כל בהמה חיה ועוף במעשה בראשית. ונראה שזה מוכיח שכל הבריאה כולה באה לשרת את האדם, שהוא נזר הבריאה. וכמו כן בתורה מתפרשת תורתו של האדם אחר תורת בהמה חיה ועוף, מזה המעם עצמו.

הנהגה להלך, וביום השמיני ימול בשר ערלתו. ודרשו חז"ל וביום השמיני אפילו בשבת. וי"ל שגם כאן יש ללמוד ענין זה של גדלות האדם ורוממותו כמה שהמצוה למולו ביום השמיני דוחה שבת, והרי שהצורך להביא את האדם להשלמתו כה נכבד הוא, שהוא כעין עבודה בבית המקדש דדוחה שבת.

וכמו כן יש ללמוד מפרשת הנגעים, שבאים על לשון הרע ורואים כמה חשוב דיבורו של האדם ועד כדי שמצינו גדול האומר בפיו מן העושה מעשה. והיינו שדיבור האדם פועל גדולות ונצורות בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, והוא מה שאמרו על הפסוק, מגיד לאדם מה שידו, ואמרו אפילו שיהיה קלה וכו' מגידין לו לאדם בשעת הדין, והקשה מרנ"ה מוואלאזין זצוק"ל, שהיה לו לומר מגיד לאדם שידו, ולמה אמר מה שידו, ותיירץ שבא לומר שמגידין לו לאדם כמה שידו פועל גדולות ונצורות בכל העולמות.

והנה התקנה לחטא הלשון הוא מה שאמרו, אם ת"ח הוא יעסוק בתורה. ויש לכאור כי על ידי עסק התורה מגיע האדם לרום מעלתו, וכמו שמצינו שאמר רב יוסף, אי לאו ההוא יומא, וברש"י שלמדתי תורה ונתרוממת, כמה יוסף איכא בשוקא.

ומה נענה אנן כאשר אנו עומדים בתוך ימי השלושים לפטירת גאון עוזינו נזר ראשינו ותפארתנו, מרן שר התורה הגר"ח זצוק"ל, שאצלו ראו בחוש כיצד התורה מגדלת ומרוממתו על כל המעשים. וידוע גם כמה שהיה חושך בדיבורו, לאשר היה מייקר כל מילה, ואמרו באבות פרק שלישי, סייג לחכמה שתיקה.

והנה בימי בין הזמנים אפשר לזכות למדרגות מיוחדות ונישאות, ובפרט מי שזכה ללמוד כל הזמן, הרי בבין הזמנים הוא מוכיח שאין התורה אצלו חובה, כי אם בתורת ד' הפצו ובתורתו יהנה יומם ולילה, גם כאשר אין סדרי הכולל. ומה שלומד במסגרת הכולל הוא מתוך רצון וכוונה פנימית. וזהו וילכו ויעשו, ואמרו חז"ל, שכיון שקיבלו עליהם, מעלה עליהם הכתוב כאילו עשו, והיינו שלא רק שהיו מחויבים, אלא מיד קבלו עליהם, וזה מורה על הכונה הפנימית. וזהו יגדיל תורה ויאדיר.

אמנם הכלל הוא שכאשר האדם מתחבר עם התורה והמצוות זהו הגדלת התורה, וזו האדרת התורה, כי רצה הקדוש ברוך לזכות את ישראל – ולפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר ד' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר.

"מתוך ההפיכה"

פרק ק"ד "מאין יבוא עזרי?"

סקירה ממצה:

רב משה יוסף הויזמן נרתם להציל את חיים שלום חתנו לשעבר, הוא פונה אל עו"ד אחד שהוא מכר, הלה מתמצא היטב בנושאים פליליים, הוא ניהל תיקים רבים בהצלחה, הוא שוטח בפניו את כל התסבוכת שנוצרה ומבקש את

"מה קורה לך אליעזר? אתה היום מסתורי לחלוטין, בכל רגע אתה משנה כיוון, אתה מפתיע אותי מרגע לרגע, אני כבר לא יודע עוד איזו הפתעה אתה מכין לי בקנה?"

"מה זה משנה לך? תתן לי את האופציה לפתוח בדברים ולא לשסע אותי בכל רגע" זעף כלפיו עו"ד אליעזר.

"טוב כולי אהו, עד חצי המלכות ותעש, אני מקוה שלא תבקש ממני דברים מעבר ליכולות שלי" הכין את עצמו למגנה.

"לא באתי להציק לך, סך הכל באתי לשאול אותך משהו ממש קטנטן, יש אצלך בכלא בחור בשם חיים שלום פינקלשטיין רציני לדעת מה שלומי".

"מה אמרת? לא שמעתי טוב, בזמן האחרון יש לי בעיות שמיעה ואני לפעמים מדמיין דברים" יצאו הדברים מגומגמים מפי יוס.

ההלם היה כבד, הדבר האחרון שציפה לו מנהל בית המעצר שידידו הטוב יכנס לנישה הזו, את אליעזר אי אפשר לפטור בדברים של מה בכך, הוא עו"ד שיודע לחפור היטב, הוא לא יתן לו רגע מנוחה עד שיקבל תשובה הולמת.

"איזו תגובה מעניינת לא ידעתי שאתה דיפלומט שיכול להתחרות עם טובי אנשינו בקונסוליות השונות, אמליץ עליך בקרוב" הגיב העו"ד בסרקסטיות מותזת.

יוס שתק, הוא לא ידע איך להגיב למתקפה הלא מתוכננת. רק לאחר כמה דקות פצה את פיו.

"אליעזר מה לך ולכל הסיפור הזה? פשוט זה ממש לא מהתיקים שלך אתה מתעסק רק עם הייסוסייטי (החברה הגבוהה)!"

"אני לא חייב לתת לך תשובה, כעו"ד אני מקבל כל מיני תיקים, נחמדים ולא נחמדים, אין לי אנינות הטעם, אני מקבל תיקים שגם מפיצים באשה קשה, אבל אתה יודע שלכסף אין ריח כה אמרו בני דודנו היקרים" שלח רמז שקוף ליוס שהסיפור עם גיסו מריח מאוד לא טוב, כאן יוס לא יאמר לו: אל תתערב בתיק כזה... חסר לו שיעמוד לצד התביעה, או יביע עמדה ניטראלית.

"אני מבין, אבל בכל זאת, אק זה שכעורך דין בעל מוניטין אתה לוקח על עצמך תיק של איזה עלוב נפש שאיש עד עתה לא בא לבדוק מה מצבו, על אחת כמה לשכור את שירותך המעולים??

"יוס אתה בטוח בכך שאף אחד לא התעניין, אני חושב שהגזמת מאוד, אם לא התעניינו בו כלל, אז איך בכל זאת ישנם אנשים שידועים שהבחור כלוא בנסיבות שלא מריחות טוב, אחרת לא הייתי מודע לכל הסיפור ומגויס לברר מה קורה, אם הסיפור היה יוצא לרחוב, זה היה מציב הרבה סימני שאלה על האתיקות שבלכידה" סיים באזהרה חמורה.

"עו"ד אליעזר היקר, אל תסבך אותי בסיפור, אני לא צד בעניין, התפקיד שלי לארח בארמוני את האנשים שהרשויות דואגות לשלוח לי מפעם לפעם, אין לי דעה וצד בעניין" ניסה לחמוק מאחיזתו האיתנה של העו"ד.

"אוקיי, רצוני לפגוש את הבחור לפני שהוא עומד למשפט, אני חייב לראות אותו כדי להכין את תשתית ההגנה"

"טוב כשיגיע זמן המשפט שלו אקרא לך, כרגע לא נראה שהמשפט שלו קרוב" ניסה עוד תרגיל קלוש.

"יוס אל תתערב לי בעניינים שלי, כפי שאני לא מתערב בעניינים שלך, אני מעוניין לפגוש אותו עוד היום" חתך אליעזר בנוקשות רבה.

"לא... היום אני לא יכול" ענה יוס כולו מתפתל.

"כלומר... אני רוצה תשובות ברורות, אותי אתה לא יכול לפטור בשמיטת כתף. היות שאני מתכוון לקחת את ייצוגי במשפט ממחויבותי כלפיו לפגוש אותו ולדבר איתו.

"אבל אני לא יכול היום" ענה יוס ברוגזה.

"טוב אז אני רוצה לפגוש בו מוחרתיים, אני מבקש ממך שלא לפגוע בי, יש יחסי גומלין, תחשוב טוב על המשפט של גיסק החמוד שיכול גם להשליך לכיוון שלך, יש לי כמה שאלות מאוד לא נעימות שעלולות קצת להציב אותך... לא במיטבך".

"אליעזר תעשה לי טובה, אני לא יכול כאן לעזור לך, זה ממש לא באשמת" התגונן יוס נואשות רוגז על ניסיון הסחיטה.

"תשפוך את הכל, אני לא אספר לאיש, אני יודע שאתה אף פעם לא אשם, אתה רק בורג קטן מאוד, יותר מדויק, הכי קטן שיש במכונה האדירה! אף פעם לא חרגת ממעמד זה, לא תוכל אף אם תרצה, אבל צריכים לעשות כעת סדר, לכן תספר זה לא ישמש כהודאה נגדך" ניתב העו"ד את המנהל במיומנות.

"כאן אני לא מסוגל לדבר, עדיף מחוץ לכותלי הבניין, אתה יודע יש פתגם גליצאי "עוף השמיים יוליד את הכל".

"אין בעיה, אני מחכה לך בביתי לאחר סיום המשמרת, אני כמובן אכין לך כיבוד נאה" סגר העו"ד את הנושא בצורה ברורה.

לפנות ערב הגיע מנהל המעצר לביתו של עו"ד אליעזר, נראה היה עליו שהוא מאוד מתוח, לראשונה הוא הולך להוציא סוד שמור מתוך המערכת, מי יודע מה תהיינה התוצאות, אלמלי הסיפור עם גיסו התעשיין מוטי גלעדי היה מנסה לחמוק מאליעזר בצורה

אלגנטיות, אבל הוא ידע שבלי עו"ד אליעזר התיק אבוד, רק הוא מסוגל לנהל את התיק ולהפוך את האשמה הכבדה למשהו פריך, הוא חייב את זה לגיסו (בעיקר בשביל ההשקעה העצומה שניהל עבורו שעלולה לילך לטמיון)

הפעם היה השולחן ערוך עם מיטב המשקאות והעוגיות עיניו החמדניות של יוס התבלבלו מרוב השפע שהרעיף עליו, אבל יש לכל נגיסה תמורה, עו"ד אליעזר חקר אותו בלי רחמנות על כל הסיפור, הוא גילה את מיומנותו לדובב קירות, לא היה איש שעמד מולו כשהיה טוחן את זולתו, גם חכמים גדולים לא צלחו את מסע ה"שתי וערב" שהוביל בו את הנחקר בלי להותיר נקיק אחד מוסתר, לא כ"ש יוס מילמן מנהל המעצר שלא היה מוגדר כשפיץ בקלמר' דא יכול היה לעמוד בזה.

יוס הוכרח לספר לו את כל מה שידע על התיק הסבוך של חיים שלום, קד נודע לעו"ד כי מפקד בכיר ביותר (שמו שמור כמובן במערכת) התקשר אל יוס והנחית עליו פקודה מלמעלה להכניס צוות מבכירי נאמניו לבית המעצר כדי שיוכלו לארגן בצורה דיסקרטית את הוצאתו של מולי חיים שלום, בשל חולשה פתאומית שאחזה בו והוא צריך לעבור טיפול אחר שיתאים למצבו.

חיים שלום הוצא לפני מספר ימים מבית המעצר באישון לילה ליעד בלתי ידוע, הדבר נעשה בערפל קרב, איש מצוות הסוהרים לא הבחין במתרחש, הוא אינו יודע היכן הוא נמצא כרגע איש לא טרח ליידיע אותו, השכל אומר שלא יחזירו אותו יותר לכלא, גם קד כבר מספיק אנשים תהו על ההיעלמות המסתורית, להשיב אותו למקום, כמו להכריז על הסיפור בפומבי.

אלמלי הלחץ האדיר שהפעיל על צוות השב"ס, מי יודע אם הסיפור לא היה דולף החוצה, אבל כנראה שבכל זאת לא הייתה אטימה הרמטית, הוא סיפר לו על המפגש שהיה לו עם אבך תימהוני שהציג את עצמו כבן משפחה של חיים שלום, הוא הגיע בצורה מסתורית למשרדו והקים שערורייה עצומה, קד נודע לו שהיה מי שהוציא את הסיפור החוצה, עתה הוא לא יודע מה לעשות, הוא עצמו לא יודע כל פרט מעבר למה שהיה, מה הוא אשם שהסיפור הזה בושל מלמעלה, הכל הונחת עליו כאילו היה איזה פקידון מהדרג הנמוך ביותר, שהם יאכלו את העיסה שבושלה, רטן מתחת לשפמו המסולסל.

הוא נזכר באותם ימים כשאותו מפקד התקשר אליו ונתן לו סדרת הוראות, כשהוא מכניס אנשי צוות נוספים שהיו אמורים לסדר את המבצע מבפנים, בלי שהצוות המקורי יבחין, הם התערו בין האנשים משך מספר ימים, עד שהתקבלו בטבעיות, זו לא הייתה הפעם הראשונה שנכנסו אנשי צוות זמניים ולכן לא התקבלו בהגבהת גבה, הם סידרו את העניינים בצורה כל קד מהירה וחלקה, עד שאיש לא שם לב לכל המתרחש עד לאחר האירוע.

השאלות שנשאלו ע"י הסוהרים זכו ממנו לשמיטת כתף, כשהיו שאיימו שימסרו לדרגים הגבוהים יותר, הודיע כי אדדבה הם מחמנים להתלונן, אך כשהיה בחורצ'יק אחד שאזר אומץ ועשה כן מצא את עצמו מחוץ לשירות, המסר נקלט היטב, מי שינסה מוצא את עצמו מחוץ למסגרת בלי אומר דברים, הרוחות נרגעו, איש לא יסכן את המעמד שלו בשביל סקרנות יתר.

"אוקי זה הסיפור שאתה מספר לי, עלי לברר את הפרטים יותר לעומק, אם אתה חושב שאני לא יודע מי ארגן את הסיפור, אומר לך שאני מכיר את טביעות האצבעות, זה מויש על בטוח, יש לי גישה למויט אחקור את הדברים לעומק, אעמוד איתך בקשר בהמשך, אבקש ממך לא לנסות להערים עלי, אתה יודע היטב שאני יודע היטב מתי אומרים לי את האמת ומתי מנסים להתחכם איתי."

מה אני עושה עם אותו איש שביה? תוהה לעצמו חיים שלום פעם אחר פעם, הוא כבר נרקב בכלא המפואר זמן רב, אין לו מושג מה הם רוצים לעשות עמו, דבר אחד הוא יודע שהעונש שהם עושים לו גרוע יותר ממה שהיה בבית המעצר במגרש הרוסים, שם יצא מדי יום והסתובב בין אנשים אפילו לזמן קצר. מדי יום יצא לטיול קצר בחברת שומרי, הוא ראה חברי חדר אפילו שלא מצאו חן בעיניו, הוא נחקר על ידי חוקרים כמעט מדי יום, קד העביר את זמנו בצורה סבירה יחסית.

אבל כאן הוא כלוא בכלוב של זהב כשהוא מבודד לחלוטין עד כמעט טירוף הדעת, אך אפשר להמשיך, עליו לגמול להם בצורה שימאסו בו לחלוטין, אולי יחזירו אותו לבית המעצר במגרש הרוסים, שם יש סיכוי שיפגוש אותו מומי שניסה עד כמה שבידו לעזור לו, אולי הוא יזעיק שוב את אפרים זלמן, יתכן שבסוף יצליחו לעשות "געוואלד" (זעקה וצעקת הצילו) סביב מעצר השרירותי, אנשי ירושלים רגישים הם לחיי הזולת, הם יהפכו עולמות עבור אדם שנתון בידי הרשעים ללא משפט.

אבל במקום הזה מי ידע שקיים אדם כזה בעולם, הם יכולים לכלוא אותו ליובל שנים בלי שאיש ידע על מציאותו, הוא נמצא בעמק הבכא בעומק שאול תחתית, יום אחד ימות ויקבר באיזה מקום בלי ציון שם, כדי שלא ידעו בכלל מי הטמון תחת המצבה.

רק מחשבה זה הטריפה את חיים שלום וכמעט הוציאה אותו מדעתו, אין לו שלוות הנפש, קשה לו להתרכז בלימוד כשהוא כל הזמן נתון בידי אנשים רעים שמתעללים ברגשות שלו בלי סוף.

אולי אין ברירה, הוא יאמר להם שהוא מוכן לשרת אותם, רק שיבוא בין בני אדם, אולי משם יראה לברוח, הפעם אם יעלם הוא יברח ל"גאלדינע לאנד" (אמריקה) אבל אם יתגורר שם אך ישתדך עם צארטיל? היא הרי בת זוגו כפי שאמר לו אביו, כרגע אי אפשר לחשב את כל החשבונות, עליו לעשות צעד אחד לצאת מגיא צלמוות ומשמים ירחמו.

לאחר שלושה ימים שב אותו עטור שער שיבה לתאו של חיים שלום לשמוע את תשובתו, הוא פגש את חיים שלום מדוכדך מאוד, הוא סירב לדבר עמו מטוב עד רע, כל דיבוריו של איש השיבה נתקלו בקיר אטום, הוא לא שיתף פעולה בשום צורת תקשורת.

איש השיבה הבין שחיים שלום אינו קונה את התוכנית שלהם, הייתה להם טעות כשסברו שיקנו אותו בשוחד, ואולי טעו שהגזימו עם הלחצים עליו. כך או כך השליחות שלו נכשלה באופן נחרץ. הוא דיווח למטכ"ל שהתוכנית ירדה מעל הפרק, אין סיכוי לסכם עם חיים שלום על שום תוכנית מועילה. מבחינתו הוא "פאסה" (דבר מיושן שאינו מעניין איש) יותר נכון יש להכריז עליו כ"פארסונה נון גראטה" (אישיות בלתי רצויה)

במטכ"ל געשו הרוחות, היתכן עד כדי כך טעו כאן? אך יראו עתה אם יודע הסיפור ברחוב כמה כסף שפכו על מבצע הלכידה של מולי והסבתו לקצין מצטיין ביותר, ידרשו להקים וועדת חקירה על בזבוז כספי ציבור על כלום, מתברר שההערכות שלהם היו בניויות על בל-מה וכדי ביזיון וקצף, אי אפשר להשאירו במתקן תל מונד אי אפשר להסתירו שם לאורך זמן, השאלה להיכן מעבירים אותו? הכעס עליו במערכת העליונה היה כה גדול, השקיעו במבצע הזה כוחות והמון כסף וקצרו רק ביזיונות.

משה בריל שהיה היחם והיוצר על כל התרגיל היה רגוז יותר מכולם, הוא קיבל הרבה הערות מחברים ועמיתים שהתחשבנו עמו על הוצאת העניין מכל פרופורציה, הוא חש את הכישלון יותר מכולם, אם היה יכול היה מועך את היצור הזה שמרגיז אותם קרוב לחצי שנה.

בחדרי חדרים התחילו לדבר על העלמתו של חיים שלום לחלוטין, יש מקומות שאיש לא יודע עליהם מאומה, יש מתקן כליאה אימתני שרק בודדים בלבד יודעים עליו, אבל לפני שעושים צעד בלתי הפך זה יתנו לו שאנס נוסף תוך הבהרת המצב לאן הוא הולך ומה יהיה בסופו אם לא ישתף עמם פעולה.

אם חשב אליעז כי יפגוש את מויש בקלות, התברר לו שמויח הוא בלתי נגיש, הוא מיעט לבוא בקהל, הוא גם לא ענה לשום קריאת טלפון, כאילו התכוון למסע לחצים ומידד את כל אלו שעלולים להפעיל עליו לחצים, עוברים ימים לא מעטים ועו"ד אליעז חש כי כל הדלתות נעולות, אין חריר אחד בו יוכל לנעוץ את מחט הגישוש שלו. הוא הרגיש בחושי המיוחדים שיש כוחות חזקים מדי שמונעים גישה, על פי דרך הטבע, התיק הזה נעול לחלוטין, הוא חייב כמה נתונים כדי להתקדם.

רב משה יוסף קיבל הודעה מאת העו"ד לסור אל משרדו, רב משה יוסף היה נרגש מאוד, הוא קיווה לתוצאות חיוביות, אך כשבא למשרד של העו"ד נתקל בפנים נפולות מאוד, העו"ד לא כיחד ממנו שעושה מאמצים מעל ומעבר לעלות על עקבותיו של חיים שלום, אבל נראה שיש מי שדואג לטשטש את כל העקבות, הכל מגובה מלמעלה, בצורה כזו אי אפשר לעשות כלום.

"מצטער שלא הועלתי במאומה, לא אקח ממך אפילו "איין מילין" (מטבע קטנה בימים של אז כעין שוה פרוטה) כי לא הצלחתי במבחן התוצאה. אבל לדעתי אסור לך להתיימשך עליו ללכת לדרגים יותר גבוהים שמפניהם לא יוכלו אותם נפוחי חזה לחשוב שיוכלו לעשות ככל העולה על רוחם".

"אין לי מושג מי הדרגים הגבוהים שיכולים לפעול במקום שאתה לא הצלחת, כל מה שניסיתי עשיתי ללא הצלחה מרובה מה עוד ניתן לעשות כדי להפוך שמים וארץ". תמה רב משה יוסף.

"תראה אין לי מושג מה לומר לך, אתה הרי מעורה בציבור שלך לא אני, אולי תשוב להתייעץ עם הרב פישר שיחי' אולי הוא יתן לך דרך וכיוון לאן לחתור, אם הוא יתווה לי דרך אשמח לעזור".

"אתה צודק, הוא אדם גדול וחכם הרזים אתייעץ איתו" סגר רב משה יוסף את השיחה תוך שהוא מודה לו מאוד על מאמציו הבלתי נדלים.

הוא יצא לרחוב כשהוא מדוכדך וראשו בל עמו, הצער מנסר את לבו, תחושת אשם כבדה ליוותה אותו, מי יודע אם לא קבר במו ידיו את חיים שלום לחלוטין, אם לא היה מתנכר אליו בשעות הקשות ביותר יתכן מאוד שלא היה יורד מטה ומגיע להתגייס לצבא, עתה הסתבך עם גורם חזק ביותר שמבקש לנקום על כל המשחקים שניהל חיים שלום עמם.

אין דבר יותר גרוע כשאתה לא יודע בכלל איפה הוא נמצא וקיימת התעלמות מוחלטת ממנו, אין כנגד מי להילחם, הנושא מסובך במיוחד, יש כאן שתי דמויות שאחת מכחישה את השניה, מציאות זו מסרבלת את כל המערכת, אי אפשר לדרוש את חיים שלום כי זו דמות שהצבא בעצם מתעלם ממנה, אצלם לא מופיע אדם כזה, כשהוא התגייס שינה את שמו למולי פלד, את השם מולי פלד איש בירושלים לא מכיר חוץ מרשויות הצבא, לבקש על מולי פלד זו הודאה שחיים שלום הוא מולי פלד, בק הורסים את הגרסה שדבק בה חיים שלום שהוא מעולם לא היה מולי פלד.

